

Из „Радио Нощ“

Автор: Юрий Андрухович

Преводач: Албена Стаменова

Издателство „Парадокс“

По моя часовник скоро ще е един часът. Това е Радио Нощ. Поздравявам всички, които са се присъединили към нас. За последния четвърт час сте станали повече на Запад. Към нас се присъединиха дори от Боулдър, Колорадо. Как сте, вие от другата страна?

Тези, които са по̀ на изток, намаляват. Заспиват. Лека нощ, мои по-източни приятели и приятелки.

Започнах тази нощ с думи, които мнозина навярно са успели да забравят. Но аз искам да се върна към тях.

Ако Бог е нашият баща, то дяволът е най-добрият ни приятел.

На някого това може да му се стори глупост, на някого – евтина показност, а на някого – и богохулство. Трябва още малко да коментирам. Коментарът към вица убива интересното, знам. Оправдава ме това, че все пак аз не разказвам виц.

Ако Бог е нашият баща, то дяволът е неразлъчният ни приятел, с който си израсъл на улицата. Малко по-голям от тебе, а явно и значително по-опитен. Той е отличен методист: хем те учи, хем за всичко сам дава пример. Въпреки че Баща ти отдавна е забранил всякакви отношения с него, те продължават – тайно, както на нас ни се струва. Макар че Баща ти не може да не знае за тях. Той изобщо не може да не знае за нещо. Той дори би искал за нещо да не знае, но не може.

Приблизително така изглежда тая вечна драма, или пък комедия, ако предпочитате. За детството говоря. Разкъсването между бащата и приятеля се проявява в доста ранна възраст. Моят баща беше абсолютният бог. Вярно, за един-единствен човек на света – за мене. В този смисъл съм син божи. Растях сред умерени атеисти и думата „бог“ в детския ми живот се чуваше извънредно рядко. Думата се пренебрегваше, но не и понятието. Понятието беше тъждествено с баща. Ако съществуваше на света някой, който ме е създал, дал е на това създание смисъл и независимо от величието си ме е обичал, такъв малък и едва ли заслужаващ любов, с цялата си безгранична любов, то това беше баща ми.

Моят приятел, по-голям от мене с три-четири години, идваше у нас. Той живееше в същия квартал. Не се наемам да кажа чие семейство беше по-бедно – моето или неговото. Предполагам, че бяхме приблизително еднакво бедни. Но моите родители успяха да купят телевизор по-рано. Така че той зачести с идванията у нас и на телевизия, и на следобедна закуска, и изобщо. Аз не ходех у тях толкова често, колкото той у нас. Засега никакви аналогии с дявола.

Но всичко едва започва.

Нашите неведнъж го хващаха в лъжа. Мене също, макар че моята не беше прагматична, тоест аз лъжех заради чистото изкуство на лъжата. Лъжех без никаква илюзия, че някой ще повярва на лъжите ми. Например, лъжех, че по пътя към музикалната школа съм видял рогат люспест извънземен, който с опашката си пише по стените на сградите неприлични думи, като ги слага в петолията. Научавах тези думи от приятеля си, а че са неприлични – от майка си.

Затова пък приятелят ми винаги лъжеше с конкретна цел. Лъжеше преди всичко мене, защото вродената съобразителност му подсказваше по-внимателно да дозира лъжите си към по-възрастните. Благодарение на тази целева лъжливост той постепенно постигна забележимо влияние върху мене. Аз изнасях от къщи разни неща, които той харесваше, и му ги давах. Понякога дори не се налагаше да ги изнасям – правех това вкъщи. Тоест слагах му ги в джобовете. Като например няколко ловджийски патрона от чекмеджето на баща ми.

Баща ми виждаше всичко, нали затова е бог. Може би не веднага, не на място, не ни хващаше в крачка – него го нямаше вкъщи, когато приятелят ми идваше у нас. Тоест приятелят ми не идваше тогава, когато баща ми си беше вкъщи. Но един бог вижда всичко и отдалече. Всичко забелязва и нищо не забравя. Той може и да иска нещо да пропусне или да забрави, но не може. От време на време баща ми отиваше при родителите на приятеля ми и искаше да му се върне това и това.

Семейният сребърен пръстен.

Писалка с китайско вечно перо.

Патрони за глиган.

Някои неща дори успяваше да си вземе обратно. Веднъж успя да си прибере бронзовата табакера на баща си, това му струва половинчасова яростна кавга и две бутилки водка. За съжаление, баща ми доста пиеше и това подкопаваше авторитета му пред съседите. Случваше се родителите на приятеля ми просто да го изхвърлят от къщата. Не знам дали бащата на приятеля ми също беше бог за своя син. Ако това е така, то това бяха войни на боговете. При това моят бог отиваше в настъпление и предимно губеше.

Приятелят ми обичаше да се подиграе на моя пиан баща. Той комично имитираше неуверената му походка и объркания говор. И не просто така, а пред момичетата. Аз не можех да разбера защо така го влекат тия глупачки с вечно разчесаните им пъпки от комари по прасците. Изгаряше ме ревност и по цели нощи не спях в страдания, че той ме напуска. Мразех го, че така се присмива на баща ми. Мразех баща си, че все по-често дава повод да му се присмиват. На мене също ми се присмиваха заради цвета на очите ми. Заради двата цвята по-точно.

От време на време приятелят ми все още идваше при мене. От един момент нататък той разправяше единствено как били устроени момичетата и какво трябва да се прави с тях за удоволствие. Аз не исках да повярвам на това, но приятелят ми ме уверяваше, че вече го е опитвал и наистина всичко е точно така, и че сега само чака подобри възможности. Един следобед той извади доста голямата си пишка и започна да си играе с нея с ръка, като настояваше и аз да повтарям същото със своята. Беше странно и срамно, но не можех да не го послушам. Неговата пишка рязко се напрягаше и се надуваше като чаена гъба в трилитров буркан. Моят, и това ме поразя дори по-силно, започна да проявява нещо подобно. По време на това занимание ни завари баща ми. Както щеше да се изясни по-късно, преди няколко дена го били уволнили, но той криел това от нас и всяка сутрин излизаше от къщи както винаги, уж да стигне навреме в осем и половина. Само дето сега се прибираше, когато му скимне. По-точно когато му омръзне да се мотае из крайградския парк и да разглежда неизвестно какво в езерото. Тогава и от само себе си се намери отговорът на въпроса защо отива на работа с книга. Онова лято баща ми за дванайсети път препрочиташе разказите за отец Браун. Или разказите от единия джоб (т. „Разкази от единия джоб“ (1929) е сборник разкази от чешкия писател Карел Чапек (1890–1938). – Бел. Прев.). Преди да се заеме с препрочитането, баща ми старателно подвързваше книгата с вестник, за да не се поврежда обложката. Но стига за това, аз разказвах как баща ми ни спипа.

Естествено, той изгони приятеля ми с гръм и трясък. На мене пък строго ми забрани всякакви контакти с тоя педерунгел. Така че нашите отношения трябваше да станат изцяло

тайни.

Те приключват в средата на петнайсетата година от живота ми, когато с един замах губя и бога, и дявола, и целомъдрието си. Мама се развежда с татко и се премества при новия ѝ съпруг, което означава в друг град.

Аз ѝ крещя в лицето, че това няма да го преживея. Както разбирате, не спазих думата си.

На раздяла и в замяна на албум с пощенски марки, моят приятел ми подарява участие в половинчасово боричкане с по-голямата му братовчедка. Предоставя ми част от възможността. Ето това е истински приятел. Той свърши след мене.

Приблизително в една и съща година с двамата ще се случи нещастие. Тоест две различни нещастия. Баща ми се напива до делириум, насила го изпращат в диспансер и там по невнимание го убиват с някаква неправилна инжекция. Приятелят ми пък ни в клин, ни в ръкав започва странно да криви лице и да си говори с невидим събеседник. Всички мислят, че той иска да изкръшка от казармата. Оказва се, че нещата са по-лоши.

Моят бог умря, моят дявол полудя. Останах сам със себе си.

Двайсет години по-късно събрах смелост за един концерт в родния си град. Пътувахме към стадиона по някогашната ми улица. Момчетата ме помолиха да спрем пред магазина. По мое време го нямаше. Както и разплутия дангалак с непрена тениска и долнище от анцуг, който събираше празните чаши. „Здравей, това съм аз“ – казах аз на горкия дявол. Струва ми се, че не си спомни. Но намигна на тоя, когото видя вместо мене. На някой невидим.

При нас е един часът и четири минути.

А също и **Soap & Skin** със **Spiracle**.